

Oponentský posudek

Bc. Tibor Šavel: Člověk Adam, člověk Kristus podle sv. Augustina. Diplomová práce. Katedra dogmatické a fundamentální teologie KTF UK, 2023

Předložená práce předkládá obsah Augustinova spisu De Civitate Dei; volně také cituje některé knihy a články, které se myšlením tohoto církevního učitele zabývají.

Formální stránka

Práce svým rozsahem výrazně překračuje stanovený limit. Často se vyskytují porušené formulace, např. str. 9: „je přiměřen vzít úřad kněze“; str. 12: „je hledáno konkrétní umístění tohoto světa u vlastní osoby Boha“; str. 15: „Celý člověk se skládá ze dvou složek.“; občas se vyskytne školácká pravopisná chyba, str. 66: „vyzívání“.

Citační aparát je nekonzistentní, pokud jde o použití verzálků v příjmení autorů; fakultní úzus je více méně dodržován; není sjednoceno označení sv. Augustina jako autora, které v různých vydáních jeho děl kolísá. Vzhledem k četnosti citací by bylo na místě zavést a používat vhodné zkratky. Seznam literatury nechybí, ale vzhledem k dané tematice by mohl být rozsáhlejší.

Práce dělá dojem, že cituje pouze Písmo sv. Skutečně, v samotném textu lze napočítat jen několik málo citátů vyznačených uvozovkami, které by pocházely odjinud. Kuriózní je jeden z nich na str. 72, kde je text převzat s několika chybějícími předložkami a v poznámce je uvedeno „srov.“, jako by šlo o parafrázi. Naopak, podle mého odhadu jsou dobré dvě třetiny práce pouhou parafrází Augustinova De Civitate Dei s tím, že i biblické citace jsou převzaty z českého vydání tohoto díla v dobovém překladu. Práci je proto bohužel nutno po formální stránce označit za nevyhovující, protože tím, že řádně necituje ani prameny ani sekundární literaturu, nesplňuje v těchto podstatných bodech nároky na vědecký text.

Obsahová stránka

Práce je rozdělena do dvou částí, jak napovídá už její název: člověk Adam a člověk Kristus. Podrobnější členění do šesti kapitol postupně sleduje dějiny spásy od stvoření („bude tedy popsán zevrubně průběh založení světa“, str. 11) až po eschatologické završení („a to bude také završení této práce v posledním dni“, str. 6), ovšem podle autora „soudným dnem nic nekončí“ (str. 6). Dovídáme se mimo jiné, že „Písmo, ze kterého Augustin vychází, se skládá z části Starého zákona a Nového zákona“ (str. 78).

V první části se nejvíce projevuje monotónní parafrázování, kdy je text jen občas obohacen o impulsy ze sekundární literatury, ale vypadá to, jako by diplomant nenašel či ani nehledal na klávesnici uvozovky.

V druhé části je patrný samostatnější postup, zejména tam, kde je řeč o Kristu (str. 57–67). Probírají se vybrané christologické tituly a tím se vytváří plastičtější obraz Nového Adama, který přináší spásu. Na to navazuje zmínka o obci oslavené a putující, ovšem zde už je třeba upozornit na nežádoucí tendenci k zaměňování Boží obce a církve v běžném slova smyslu, jak se pro ni vžil pojem „viditelná církev“. Na str. 70 sice stojí, že tyto skutečnosti nejsou totožné, ale na jiných místech dochází k záměně. Např. v pasáži na str. 31, která je převzatá z 18. kapitoly XV. knihy *De Civitate Dei*, se mluví o Ábelovi, Setovi, mladším potomku Adama a Evy, a jeho synu Enosovi. Augustin postuluje, že Boží obec se rodí z víry v Kristovo vzkříšení a dále navazuje rozvinutím paralely mezi Ábelem a Setem na jedné straně a Kristovou smrtí a zmrtvýchvstáním na straně druhé. Diplomant ovšem ve svém zkráceném převyprávění zjišťuje, že se jedná „o prorocký obraz budoucí církve“, aniž by to v Augustinově textu mělo oporu.

Další výtka by mohla směřovat ke specifické práci se sekundární literaturou. Lze to ilustrovat příkladem ze str. 19, kde se tvrdí, že úlohou člověka v ráji bylo prohlubovat ctnost pokory. K tomu je citován (a zrovna tu chybí ono tak často nadužívané „srov.“) článek M. Lichnera zabývající se Augustinovým dílem „*De correptione et gratia*“, str. 45–48. V poznámce pod čarou za citací následuje ne zcela souvislý text, o kterém se při srovnání s Lichnerovým příspěvkem dá zjistit, že to je pokus o jeho telegrafické resumé. Myslím, že toto by patřilo do hlavního textu, ovšem formulované v souvislých větách a doplněné přesnými citáty v uvozovkách a případným kritickým hodnocením. Dále pak vzbudí údiv, že na str. 65 je tvrzení, že „bohoslužba nebyla v Ráji potřebná“ podpořeno citací stejného místa, tj. str. 48 téhož článku M. Lichnera, ale tam se, jak sám diplomant na str. 19 referuje, o rajske bohoslužbě nemluví.

Práce je zakončena implicitním pozváním adresovaným občanům pozemské obce, aby přijali evangelium, které hlásá katolická církev a které také žije (str. 79). Zmínka o zemi, jež má být přeměněna „podle Písma [...] ohněm“ je vyvážena příslibem, že „na konci časů bude země proměněna tak, aby se dalo na ní žít lidmi, kteří dosáhnou podoby Kristovy, a to v definitivním a neměnném smyslu bytí“ (str. 79).

Závěr

V předložené práci je možné pozitivně vyzdvihnout již zmíněnou christologickou pasáž, kde lze vytušit určitou metodu a teologický přístup. Jinak jde o práci pouze popisnou, které sice jistě nelze upřít dobře míněnou snahu, ale je třeba konstatovat, že

nemohla splnit v úvodu formulované zadání, totiž vyložit či aspoň přiblížit, jak se Augustin vypořádal s otázkou „Co je člověk“, tím méně na ni poskytnout samostatnou – jistě nutně jen dílčí – odpověď. Na druhou stranu, pokud lze rekapitulaci katechismu pokládat za poněkud rozvláčný způsob prezentace jisté tradicí prověřené antropologie, pak vynaložená námaha snad nebyla zcela zbytečná.

Práci s výhradami doporučuji k obhajobě; klasifikace se bude odvíjet od jejího průběhu.

Návrhy pro případnou diskusi:

- Podle jakého klíče autor vybíral použité christologické tituly?
- Jakou odpověď poskytuje jeho práce na otázku „Co je člověk“?

V Praze dne 7. 6. 2023

Dr. Ondřej Salvat